

Poštová správa na území Slovenska 1850 – 1875; tarify a frankatúry

Územie dnešného Slovenska bolo v čase vydania prvej rakúskej známky (1.6.1850) súčasťou Uhorského kráľovstva, ktoré sa po Rakúsko-Uhorskom vyrovnaní stalo samostatným štátnym útvaram. Nezávislá uhorská poštová správa začala fungovať od 1.5.1867 a dňa 1.6.1867 boli vydané prvé hodnoty známok 1. uhorskej emisie, ktorá bola s výnimkou tlače (hrubá) identická so 6. emisiou rakúskych známok. Celinové obálky boli do poštovej prepravy zavedené od 15.1.1861. V Rakúsko-Uhorsku bol 1.10.1869 vydaný aj prvý poštový lístok na svete. Dňa 9.10.1874 vznikla Všeobecná poštová únia (VPÚ), ktorej bolo Uhorské kráľovstvo zakladajúcim členom. Rakúsko-Uhorsko vstúpilo do VPÚ 1.7.1875.

Mapa územia Rakúsko - Uhorska

červeno vyznačené územie Slovenska

Plán exponátu : Exponát rozdeľuje prezentované obdobie z pohľadu platných poštových tarív, na platforme použitia frankatúr známok a celín, na tri časové úseky, čo je dokumentované poštou prepravenými zásielkami. Pri opise je uvedený druh zásielky, platná poštová tarifa, typ frankatúry, dátum, prepravná trasa, pôvodný (pečiatka) a súčasný názov obce, výskyt výnimočných známok. Usporiadanie je podľa chronológie a druhu zásielky na: tlačivá, miestne, diaľkové, doporučené, do zahraničia, poštové lístky a poštové formuláre.

1. Obdobie (1.6.1850 - 31.10.1858) je charakterizované poštovými tarifmi, ktoré vychádzali z kombinácie hmotnosti (1lót = 17,5gr) a vzdialenosť (1 rakúnska poštová míľa = 7,586km), meranej vzdušnou čiarou. Vzdialenosť sa delila na tri pásma : do 10, do 20 a nad 20 poštových míľ.....str.3 – 28

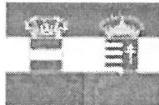
2. Obdobie (1.11.1858 - 31.12.1865) je determinované prechodom meny na desiatkovú sústavu, v dôsledku čoho sa upravovali aj poštové tarify.....str.29-54

3. Obdobie (1.1.1866 - 30.6.1875) je špecifické unifikáciou poštových tarív bez ohľadu na vzdialenosť prepravy, ako aj prechodom na colný lót (16,66gr) a následne na gramy. Zahŕňa aj fakt, že sa týka ako rakúskej, tak uhorskej poštovnej správy.....str.55-80

Prvé obdobie	1.11.1858	Druhé obdobie	1.1.1866	Tretie obdobie	1.7.1875
1.6.1850 Prvá známka	Prechod meny na desiatkovú sústavu	Unifikácia poštových tarív		Vstup R-U do VPÚ	
1. rak. emisia	2., 3., 4. a 5. rak. emisia		1. a 2. uh. emisia		
Rakúska poštová správa do 30.4.1867			Uhorská poštová správa		

Použitá literatúra : Ferchenbauer, ÖSTERREICH I-IV; Obert, Tekel', Varga, Bartalský, Poštové pečiatky na území Slovenska; Ryan, Abstemperungen der Ungarischen Postämten I-III; Kostyán, A magyar postaigazgatás bényegzői 1867-1967; Severín, Príručka celistvostí a poštových pečiatok z územia Slovenska; Rohlf, Ungarn – Halbierungen

Legenda značiek: R významná rarita (obvykle do 5ks); E Atest; Vlastný výskum

Poštová preprava v známkovom období

Prípravou na používanie známok pre vyplácanie poštových zásielok bolo zavedenie nových poštových tarív od 25.9.1849, úradne oznámené 26.3.1850 (č.968/1132 H.M.), ktoré platili aj po vydaní poštových známok (1.6.1850).

Zo začiatku boli známky podľa predpisu lepené hore v strede zásielky až postupne sa zaužívalo lepenie vľavo, zriedkavejšie vpravo, v hornom, prípadne dolnom rohu. Poplatky za rekomando sa lepili na zadnú stranu zásielky, neskôr boli súčasťou frankatúry na prednej strane.

Nominálne hodnoty ako známok, tak následne aj celinových obálok, sa v priebehu času menili podľa výšky základných tarív za jednotlivé druhy zásielok.

Výnimco boli v prvom období namiesto výplatných známok používané aj kolky.

Tabuľka základných vnútrostátnych tarív

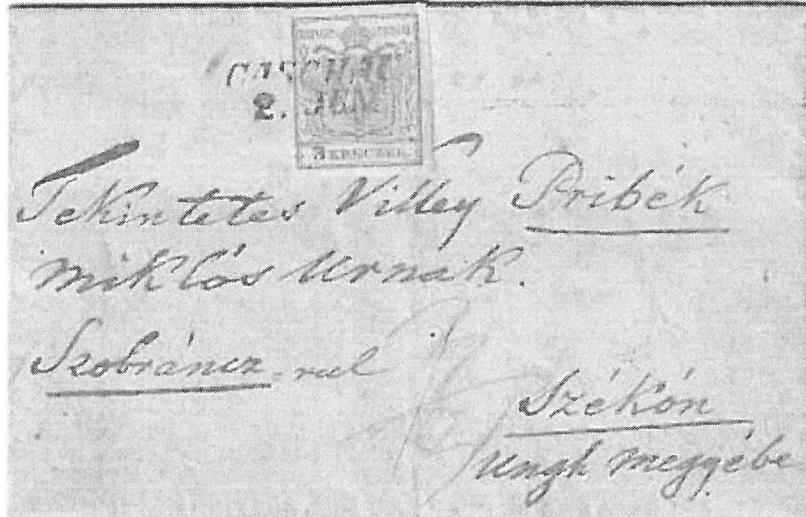
Charakteristika poštových tarív	1.Obdobie 1.6.1850>	2.Obdobie 1.11.1858>	3.Obdobie 1.1.1866>
Tlačivá, za každý lót	1kr	2kr	2kr
Miestny list, za každý lót	2kr	3kr	3kr
Dial'kový list do 10 míl", za každý lót	3kr	5kr	5kr
Dial'kový list do 20 míl", za každý lót	6kr	10kr	5kr
Dial'kový list nad 20 míl", za každý lót	9kr	15kr	5kr
Doporučný poplatok za miestny list	3kr	5kr	5kr
Doporučný poplatok za dial'kový list	6kr	10kr	10kr
Doručenka pre miestny list	3kr	5kr	5kr
Doručenka pre dial'kový list	6kr	10kr	10kr
Doplatné za nevyplatené, alebo nedostatočne vyplatené zásielky	Chýbajúca čiastka poštovného + 3kr/lót	Chýbajúca čiastka poštovného + 5kr/lót	Chýbajúca čiastka poštovného + 5kr/lót

Od 1.10.1859 bol zavedený expresný poplatok, rozlišovaný na denný 15kr, nočný 30kr a kuriérny 50kr

Od 1.7.1873 boli už len dve hmotnostné kategórie do 15gr a 16 - 250gr. Zásielka s hmotnosťou nad 250gr bola považovaná za balík.

Poštové tarify do zahraničia sa vypočítávali pomerne zložito podľa prepravnej trasy, základným princípom ale bola obvykle vnútrostátna tarifa + príslušný príplatok. Známe sú najmä európske destinácie a len úplne výnimco aj zámorské.

(1)2. deň platnosti

Detail dátumu

R

Skladaný list o hmotnosti 1 lót, napísaný 1. júna (deň vydania prvej známky), zaslaný 2. júna 1850 z Košíc (CASCHAU 2.JUN.) do Sejkova (Szék) - 2. pásmo, **nedostatočne vyplatený** známkou 3 kr. Pošta zaťažila list **chýbajúcim poštovným 3kr a trestným doplatným 3kr** (vyznačené v strede dolu) Zo Slovenska sú podľa literatúry **známe dva listy z druhého dňa platnosti známok.** E